

Ben jij klaar voor de eerste weken?

Doe de check!

De eerste schoolweken zijn belangrijk voor de groepsvorming. De gouden weken verwijzen naar de eerste vier weken van het schooljaar, waarin de groep zich vormt en de basis wordt gelegd voor een positief pedagogisch klimaat (Bijleveld, 2015). Voor nieuwkomersleerlingen is deze periode extra intensief. Zij leren tegelijkertijd nieuwe routines, een nieuwe schoolcultuur en een nieuwe taal kennen. Nieuwkomers stromen echter gedurende het hele schooljaar in. Daarom verdient groepsvorming niet alleen aan het begin van het schooljaar aandacht. Ook wanneer een nieuwe leerling instroomt of de groepssamenstelling verandert, vraagt groepsvorming om bewuste aandacht voor sociale verbondenheid, groepsnormen en routines (Van Overveld, 2020).

Onderzoek naar groepsvorming, klassenmanagement en traumasensitief onderwijs laat zien dat veiligheid, voorspelbaarheid, duidelijke verwachtingen en positieve relaties belangrijke voorwaarden zijn voor het welbevinden, leren en participeren van leerlingen (Coppens, 2021; Kennisrotonde, 2021; Nederlands Jeugdinstituut, 2024). Het leerkrachthandelen speelt een belangrijke rol in het vormgeven van deze voorwaarden.

Daarom hebben wij tien handelingssuggesties voor een sterke start voor nieuwkomersleerlingen verzameld. Wat pas je al toe en wat verdient de komende periode nog aandacht? Door het formulier in te vullen, maak je jouw aandachtspunten concreet. Je kunt kiezen voor de uitgebreide versie of een korte checklist. Daarnaast is er ruimte voor reflectie. Reflectie ondersteunt onderwijsprofessionals bij het onderzoeken en ontwikkelen van hun handelen. Door bewust stil te staan bij ervaringen in de praktijk kunnen leraren hun professionele groei en de kwaliteit van hun onderwijs versterken (Suphasri & Chinokul, 2021).

1. Ik zorg voor veiligheid door duidelijke routines, voorspelbaarheid en positieve relaties.

Nieuwkomersleerlingen krijgen te maken met een nieuwe taal, nieuwe mensen, nieuwe verwachtingen en soms met ingrijpende levenservaringen. Juist in de eerste schoolweken bouwen leerlingen een beeld op van de klas: hoe gaan we hier met elkaar om, wat wordt er van mij verwacht en hoor ik erbij? Voor nieuwkomersleerlingen is deze oriëntatie extra complex.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Een gevoel van veiligheid is een belangrijke voorwaarde om tot leren te komen. Wanneer leerlingen zich veilig, welkom en gezien voelen, ontstaat meer ruimte voor betrokkenheid, interactie en leren. Duidelijke routines, voorspelbaarheid en positieve relaties met volwassenen helpen leerlingen om spanning te verminderen en zich te richten op hun ontwikkeling (Coppens, 2021; Nederlands Jeugdinstituut, 2024).

2. Ik maak de dag voorspelbaar door vaste dagen en lesstructuren.

Voor nieuwkomersleerlingen is een voorspelbare schooldag meer dan prettig; het biedt houvast in een periode waarin veel nieuw en onbekend is. Zij leren tegelijkertijd een nieuwe taal, maken kennis met nieuwe routines en vinden hun weg in een andere schoolcultuur.

Een duidelijke dagstructuur helpt leerlingen te begrijpen wat er van hen verwacht wordt en vermindert de cognitieve belasting die gepaard gaat met het voortdurend interpreteren van nieuwe situaties.

Wat zegt onderzoek?

Vaste routines, een herkenbare lesopbouw en duidelijke verwachtingen dragen bij aan een positief pedagogisch klimaat. Wanneer leerlingen weten wat er gaat gebeuren, ervaren zij meer rust en veiligheid. Vaste routines, een herkenbare lesopbouw en duidelijke verwachtingen dragen bij aan een positief pedagogisch klimaat en ondersteunen het leren en participeren van leerlingen (Kennisrotonde, 2021).

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

3. Ik maak duidelijk welk gedrag ik verwacht door regels, routines en omgangsvormen te oefenen.

Veel regels, routines en omgangsvormen op school zijn voor ervaren leerlingen vanzelfsprekend, maar voor nieuwkomersleerlingen vaak nog onbekend. Zij moeten niet alleen nieuwe vakinhoud leren, maar ook ontdekken hoe het onderwijs werkt. Wanneer verwachtingen impliciet blijven, kunnen onzekerheid, misverstanden en ongewenst gedrag ontstaan.

Wat zegt onderzoek?

Leerlingen kunnen beter deelnemen aan de les wanneer verwachtingen expliciet worden gemaakt. Door regels en routines voor te doen, te benoemen en samen te oefenen, ontstaat er meer duidelijkheid over wat er van leerlingen wordt verwacht. Duidelijke verwachtingen dragen zo bij aan een positief pedagogisch klimaat en vergroten de kans op succesvolle deelname aan het onderwijs (Kennisrotonde, 2021).

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

4. Ik heb hoge verwachtingen van alle leerlingen door uit te gaan van hun talenten, voorkennis en leerpotentieel. Daarbij bied ik passende ondersteuning.

Nieuwkomersleerlingen leren tegelijkertijd een nieuwe taal, nieuwe vakinhoud en nieuwe schoolse routines. Daardoor bestaat het risico dat een beperkt taalniveau wordt verward met beperkte cognitieve mogelijkheden. Een beperkte beheersing van het Nederlands zegt niet automatisch iets over de cognitieve mogelijkheden van een leerling. Nieuwkomersleerlingen kunnen vaak meer begrijpen en leren dan zij in het Nederlands al kunnen laten zien.

Wat zegt onderzoek?

Het is belangrijk om uit te gaan van de talenten, voorkennis en leerpotentieel van de leerlingen. Hoge verwachtingen, gecombineerd met passende ondersteuning, helpen leerlingen om zich optimaal te ontwikkelen. Onderzoek laat zien dat een positief leerklimaat, uitdagende doelen en hoge verwachtingen belangrijke factoren zijn voor leren en leerprestaties (Hammond, 2015; Hattie, 2023).

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

5. Ik kijk verder dan het gedrag dat mijn leerling laat zien door gedrag te zien als informatie.

Gedrag is vaak een reactie op wat een leerling ervaart. Bij nieuwkomersleerlingen kunnen spanning, onzekerheid, onbekendheid met routines, taalbarrières of eerdere ervaringen invloed hebben op hoe zij zich gedragen. Wat eruitziet als ongewenst gedrag, is niet altijd een bewuste keuze, maar kan ook een signaal zijn dat een leerling iets nog niet begrijpt, niet kan of zich niet veilig voelt.

Wat zegt onderzoek?

Horeweg (2024) beschrijft gedrag als een vorm van communicatie. Door gedrag te zien als informatie in plaats van als een probleem, ontstaat ruimte om te onderzoeken wat een leerling nodig heeft. Zeker bij nieuwkomersleerlingen is het belangrijk om niet alleen te kijken naar wat een leerling doet, maar ook naar de context waarin het gedrag ontstaat. Een leerling die rondloopt tijdens zelfstandig werken begrijpt mogelijk de opdracht niet, kent de routine nog niet of weet niet hoe hij hulp kan vragen. Wanneer leraren eerst onderzoeken wat er achter het gedrag schuilgaat, kunnen zij gericht ondersteuning bieden en onnodige correcties voorkomen (Horeweg, 2024; Coppens, 2021).

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

6. Ik investeer in een positieve relatie met mijn leerlingen door oog te hebben voor ieder kind.

Een positieve relatie met de leraar vormt een belangrijke basis voor leren, welbevinden en participatie op school. Voor nieuwkomersleerlingen is dit extra belangrijk. Zij komen terecht in een nieuwe omgeving met onbekende verwachtingen, terwijl zij tegelijkertijd een nieuwe taal leren en hun plek in de groep proberen te vinden. Een leraar die belangstelling toont, erkenning geeft en oog heeft voor de leerling als persoon, draagt bij aan een gevoel van veiligheid en verbondenheid.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Leerlingen kunnen zich beter ontwikkelen wanneer er sprake is van een ondersteunende relatie met een vertrouwde volwassene op school. Wanneer leerlingen zich gezien en gewaardeerd voelen, durven zij eerder vragen te stellen, fouten te maken en nieuwe uitdagingen aan te gaan. Een positieve relatie helpt bovendien bij het aanleren van routines, verwachtingen en sociale omgangsvormen en ondersteunt daarmee zowel het welbevinden als het leren (Coppens, 2021; Nederlands Jeugdinstituut, 2024).

7. Ik help mijn leerlingen om spanning te reguleren door te zorgen voor ruimte, rust en beweging.

Stress en spanning kunnen een grote invloed hebben op leren, gedrag en concentratie. Voor nieuwkomersleerlingen ontstaat spanning niet alleen door ingrijpende ervaringen, maar ook door de dagelijkse inspanning die het kost om een nieuwe taal, nieuwe routines en een onbekende omgeving te begrijpen. Wanneer leerlingen veel energie moeten besteden aan het verwerken van al deze nieuwe prikkels, blijft er minder ruimte over voor leren.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Leerlingen komen beter tot leren wanneer zij ondersteuning krijgen bij het herkennen en reguleren van spanning. Voorspelbaarheid, duidelijke routines, beweging, rustmomenten en een vertrouwde relatie met volwassenen helpen leerlingen om zich veilig te voelen en weer tot leren te komen. Het tijdig signaleren van spanning en het bieden van passende ondersteuning vergroot de kans dat leerlingen actief kunnen deelnemen aan de les (Coppens, 2021; Horeweg, 2024).

8. Ik geef duidelijke en begrijpelijke instructies door bijvoorbeeld gebruik te maken van visuele ondersteuning en modellen.

Voor nieuwkomersleerlingen vormt taal vaak een extra drempel bij het begrijpen van instructies. Zij moeten niet alleen de inhoud van de les verwerken, maar ook de taal van de instructie begrijpen en nieuwe routines leren kennen. Wanneer instructies te talig of abstract zijn, kan dit leiden tot onzekerheid, misverstanden of afhaken tijdens de les.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Duidelijke instructies dragen bij aan een positief leerklimaat en succesvolle deelname aan het onderwijs. Leerlingen begrijpen beter wat er van hen wordt verwacht wanneer instructies helder en expliciet worden aangeboden. Door regelmatig te controleren of de instructie is begrepen, kunnen misverstanden tijdig wordenesignaleerd. Dit is vooral belangrijk voor leerlingen die Nederlands leren en nog niet alle schooltaal beheersen (Kennisrotonde, 2021).

9. Ik reageer rustig en voorspelbaar als een leerling spanning ervaart door een kalme en consequente benadering.

De manier waarop een leraar reageert op gedrag heeft invloed op hoe leerlingen zich voelen en gedragen. Wanneer leerlingen spanning ervaren, zijn zij vaak minder goed in staat om emoties te reguleren, instructies te verwerken of passende keuzes te maken. Een rustige, voorspelbare reactie van de leraar helpt leerlingen om weer grip te krijgen op de situatie en vermindert de kans dat spanning verder oploopt.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Een kalme en consequente benadering draagt bij aan een gevoel van veiligheid en vertrouwen. Dit is vooral belangrijk voor nieuwkomersleerlingen, die zich nog oriënteren op een nieuwe omgeving, nieuwe verwachtingen en nieuwe sociale contacten. Bovendien vergroot een rustige reactie de kans dat leraren zicht krijgen op wat er achter het gedrag schuilgaat, waardoor zij beter kunnen aansluiten bij wat een leerling nodig heeft (Coppens, 2021; Horeweg, 2024).

10. Ik maak gebruik van de expertise van ouders en collega's door met hen samen te werken.

Het begeleiden van nieuwkomersleerlingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Leerlingen profiteren van samenwerking tussen de betrokkenen om hen heen. Door kennis, ervaringen en signalen te delen, ontstaat een completer beeld van wat een leerling nodig heeft en kan de ondersteuning beter op elkaar worden afgestemd.

☐ Ik doe dit al.

☐ Dit is een aandachtspunt.

Wat zegt onderzoek?

Vooraf wanneer een nieuwkomersleerling instroomt in een bestaande klas is samenwerking belangrijk. De groep heeft vaak al routines ontwikkeld en bevindt zich verder in het groepsproces, terwijl voor de nieuwkomer veel nog onbekend is. Afstemming tussen leraren, intern begeleiders, taalondersteuners, ouders en andere betrokkenen helpt om de overgang soepel te laten verlopen. Onderzoek naar traumasensitief onderwijs benadrukt bovendien dat een gezamenlijke aanpak bijdraagt aan continuïteit, veiligheid en een gevoel van verbondenheid voor leerlingen (Nederlands Jeugdinstituut, 2024).

Geraadpleegde bronnen

Bijleveld, B. (2015). *De gouden weken. Groepsvorming en ouderbetrokkenheid*. Uitgeverij Eduforce.

Coppens, L. (2021). *Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen: Een praktisch handboek voor het basisonderwijs*. SWP.

Hammond, Z. (2015). *Culturally responsive teaching and the brain: Promoting authentic engagement and rigor among culturally and linguistically diverse students*. Corwin.

Hattie, J. (2023). *Visible learning: The sequel*. Routledge.

Horeweg, A. (2024). *De traumasensitieve school. Anders kijken naar gedrag*. Uitgeverij Lannoo Campus.

Kennisrotonde. (2021). *Pedagogisch klasklimaat en groepsdynamiek*. Geraadpleegd op 7 juli 2026, van <https://www.onderwijskennis.nl/themas/pedagogisch-klasklimaat-en-groepsdynamiek>

Nederlands Jeugdinstituut. (2024). *Traumasensitief onderwijs helpt vluchtelingenkinderen*. Geraadpleegd op 7 juli 2026, van <https://www.nji.nl/actueel/traumasensitief-onderwijs-helpt-vluchteling>

Suphasri, P., & Chinokul, S. (2021). *Reflective practice in teacher education: Issues, challenges, and considerations*. PASAA, 62, 236-264. Geraadpleegd op 7 juli 2026, van <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=1739&context=pasaa>

Van Overveld, K. (2020). *Maak van je klas weer een groep*. Geraadpleegd op 7 juli 2026, van <https://www.keesvanoverveld.nl/files/maak-van-je-klas-weer-een-groep.pdf>